

ČLOVEK IN PES NA DELOVNEM
MESTU – POGLED NA
ČLOVEKOVE PSIHOLŠKE
POTREBE, MOTIVACIJO IN
VEDENJE

Eva Boštjančič in Maša Černilec

ZAKAJ SMO V ŽIVLJENJU TAKO MOTIVIRANI

Človek je res zanimivo bitje – že ko se rodi, išče vire, da bi potešil svoje primarne potrebe (npr. potrebo po hrani, potrebo po dotiku, po varnosti). Z odraščanjem nas motivirajo prijazna beseda staršev, igra v družbi najboljšega prijatelja, ogled dolgo pričakovanega filma. Ko odrastemo, si določene potrebe oblikujemo ali zastavimo kar sami. Tako si nekateri želijo akademske izobrazbe, drugi imajo cilj vsaj enkrat v življenju preteči maraton, tretji pa ves svoj prosti čas namenjajo družini. Nekateri cilji so tako močni, da bi zanje storili prav vse. Nekateri, kot je na primer tretjič pristopiti k izpitu nezanimivega predmeta, pa so taki, da bi jih najraje ignorirali ali prosili nekoga drugega, da to opravi namesto nas. Poznamo pa tudi take cilje, ki nam jih postavljajo drugi – v otroštvu in mladosti so bili to najpogosteje naši starši, ki so denimo pričakovali, da čim hitreje zaključimo šolanje in se zaposlimo, danes nam zunanja pričakovanja in cilje prepogosto narekujejo objave vplivnežev na družbenih omrežjih (npr. kako biti vedno nasmejana in spočita mama novorojenčka ali kako odlično izpeljati razgovor za službo). A kaj se skriva za vsemi temi potrebami in motivi?

Ljudje smo zelo aktivna bitja. Te aktivnosti pa ne nastanejo same od sebe. Gre za motivacijski proces ali kar motivacijsko spiralo, ki se začne s prepoznano potrebo, ki je lahko fiziološka ali psihološka – lahko smo lačni, lahko osamljeni, morda nimamo ustrezne izobrazbe ali pa nimamo dovolj denarja, da bi si kupili tisto, kar si želimo. Potreba ustvari neravnovesje v našem organizmu, ki ga občutimo kot napetost ali neugodje. In ker se ne želimo počutiti slabo, se zaznana potreba preoblikuje v motiv. Motiv predstavlja gonilno silo, ki nas vzpodbudi, da nekaj storimo – gremo v kuhinjo in si natočimo kozarec vode, pokličemo prijateljico za klepet, se vpišemo na magistrski študij psihoterapije ali med oglasi za delo iščemo zaposlitev, s katero bomo lahko

zaslužili toliko, da si bomo lahko kupili tisto, kar si želimo. Nekateri motivi so zunanji, kar pomeni, da prihajajo iz okolja; ko aktivnost opravimo zato, da nekaj pridobimo, zaslužimo oziroma da se izognemo kazni. Notranji motivi oz. notranje želje pa se oblikujejo v nas samih; to so želje, da nekaj naredimo ali dosežemo zaradi nas samih. Ko zastavljeni cilj dosežemo in je s tem notranji motiv zadovoljen, smo lahko bolj zadovoljni, srečni, sproščeni. In zato so notranji motivi bolj zaželeni kot zunanji.

PES JE ČLOVEKOV NAJBOLJŠI PRIJATELJ IN ŠE MARIKAJ DRUGEGA

Pes izhaja iz družine sesalcev in spada med zveri. Danes ga najpogosteje srečamo kot udomačenega psa. V preteklosti so imeli psi predvsem vlogo čuvaja in spremljevalca. Danes pa psa pogostokrat označimo kot najboljšega prijatelja, ki lastniku nudi socialno oporo in pozitivno vpliva na njegovo počutje (King et al. 2011; Wagner in Pina e Cunha 2021). A to ni njegova edina vloga. **Terapevtski psi** lahko pomagajo otrokom pri razvoju bralnih navad (npr. Tačke pomagačke), mladostnikom pri premagovanju anksioznosti, v rehabilitacijskih centrih sodelujejo pri telesnih in delovnih terapijah, starostnikom krajšajo čas in zmanjšujejo občutek osamljenosti. **Delovni psi** iščejo izgubljene osebe, rešujejo ponesrečence, varujejo čredo pred plenilci, pomagajo policistom v kriznih situacijah idr. **Psi pomočniki** pa npr. pomagajo gibalno oviranim osebam pri odpiranju vrat ali prižiganju in ugašanju luči, slepim pri gibanju v prometu ter seveda pri vseh drugih aktivnostih, da lahko živijo čim bolj samostojno.

Sprelomom v 21. tisočletje je organizacija Pet Sitters International predstavila projekt Take Your Dog to Work Day® (Pet Sitters International, b.d.). Sodelujoče delovne organizacije so zaposlene spodbudile, da na dogovorjeni dan na delovno mesto pripeljejo svojega psa. Namen projekta je bil prikazati povezanost med psi in ljudmi ter promovirati posvojitve psov. Praksa se je močno razširila in tako danes psa najdemo tudi v marsikateri slovenski organizaciji. Njegova vloga v delovni organizaciji je bolj pasivna – kot **pes spremljevalec**, ki posredno vpliva na dobro počutje lastnika ter bolj odprto (Hall et al. 2017; Rice 2019; Wagner in Pina e Cunha 2021) in pogostejšo komunikacijo med zaposlenimi. Pes spremljevalec lahko deluje tudi kot »ledolomilec« (spodbudi začetek komunikacije), tudi kadar zaposleni komunicira s strankami (Wagner in Pina e Cunha 2021). V organizacijah, ki dovoljujejo dovoz psa na delovno mesto, zaposleni poročajo o višji stopnji socialne povezanosti (Wagner in Pina e Cunha 2021), večji sproščenosti, umirjenosti in dobrem počutju (Pevc Koršič 2021). V prvi slovenski eksploratorni raziskavi na to temo je 62,5 % udeležencev ocenilo, da prisotnost psa ugodno vpliva na zaposlene tudi v stresnih situacijah (Boštjančič in Smolkovič 2012). Lastniki psov znotraj iste organizacije so si pogosteje v oporo in skupaj prakticirajo različne aktivnosti: gredo skupaj na kosilo in celo skrbijo za psa, če mora nekdo na službeno potovanje. Takšne aktivnosti lahko vplivajo na višje zadovoljstvo z delom (Hall in Mills 2019), večjo delovno zavzetost (Hall in Mills 2019), večjo organizacijsko pripadnost (Wagner in Pina e Cunha 2021) ter nižjo namero zaposlenih za menjavo zaposlitve (Rice 2019).

KO PES ZADOVOLJUJE ČLOVEKOVE POTREBE NA DELOVNEM MESTU

Zaradi ugodnih izidov vedno več delovnih organizacij omogoča, da zaposleni na delo pripeljejo svojega psa. Pes ima namreč pomembno vlogo

pri zadovoljevanju človekovih psiholoških potreb. Ob prisotnosti psa so posameznikove potrebe bolje zadovoljene, kar je tudi cilj takšnih pobud v delovnih organizacijah. Pri tem je treba ločevati med **pasivno in aktivno vlogo psa** na delovnem mestu. Ko je pes v pasivni vlogi, zaposlenega le spremlja na delovno mesto in mu tam dela družbo. V tem prispevku za pasivno vlogo psa uporabljamo izraz pes spremljevalec (ang. *companion dog*). Ko pa je pes v aktivni vlogi, je posebej usposobljen, da posamezniku nudi pomoč pri uresničevanju pomembnih življenjskih ciljev tako pri delu kot na drugih življenjskih področjih. V tem prispevku za aktivno vlogo psa uporabljamo izraz pes pomočnik (ang. *assistance dog*) kot nadredni izraz za pse, ki pomagajo gibalno oviranim osebam, slepim in slabovidnim osebam, gluhim osebam ipd.

Prisotnost psa na delovnem mestu ima lahko številne pozitivne posledice na produktivnost zaposlenega, ki se posledično odraža tudi v uspehu delovne organizacije. Zaposlenim nudi **pomoč** pri opravljanju raznolikih delovnih nalog. Prisotnost psa je lahko motivacijski dejavnik, zaradi katerega zaposleni dlje časa vztraja in se bolj osredotoča na delo. Ta vidik je še pomembnejši takrat, ko ima pes pri delu aktivno vlogo. Psi pomočniki posameznikom namreč omogočajo, da so pri delu bolj neodvisni in da učinkoviteje izpolnjujejo raznovrstne vsakodnevne aktivnosti, povezane z delom ali v prostem času (Sachs-Ericsson et al. 2002; Salmon in Pachana 2022; Whitmarsh 2005; Wiggett-Barnard in Steel 2008). Vloga psa pri zadovoljevanju potrebe po **samostojnosti** je torej ključnega pomena. Pes na delovnem mestu omogoča tudi zadovoljevanje potrebe po **učinkovitosti**. Zaposleni so ob prisotnosti svojega psa namreč bolj učinkoviti in bolje opravljajo delovne naloge (Foreman et al. 2017; Hall et al. 2017).

Poleg zadovoljevanja potreb, ki so ključne za uspeh organizacije, pes izboljša tudi posameznikovo splošno počutje in zdravje. Pes na delovnem mestu na primer zadovoljuje potrebo po **gibanju**. Zaposleni, ki s seboj na delo pripeljejo psa spremljevalca, si zaradi psa med delom lahko

vzamejo čas za sprehod in se tako razgibajo (Hall et al. 2017; Wagner in Pina e Cunha: 2021). Posameznikom, ki uporabljajo psa pomočnika, pa pes predstavlja pomoč pri gibanju in tako neposredno zadovoljuje njihovo potrebo po **mobilitnosti** (Deverell et al. 2019; Salmon in Pachan: 2022; Whitmarsh: 2005). Z gibanjem in mobilnostjo se povezuje tudi potreba po **zdravju**. Številne raziskave so pokazale, da imajo lastniki psov v splošnem manj zdravstvenih težav in se tudi zaznavajo kot bolj zdrave (Hall et al. 2017; McIver et al. 2020; Sachs-Ericsson et al. 2002; Whitmarsh 2005), med možnimi vzroki za to pa se omenjajo pogostejši sprehodi in božanje živali. Pri obeh skupinah pes zadovoljuje tudi potrebo po **varnosti**. Lastniki psov se lahko počutijo bolj varno, ko jih pes spremlja na poti na delo. To še posebej velja za posameznike, ki uporabljajo psa pomočnika. Pes jim namreč omogoča varovanje pred nezgodami in neprijetnimi situacijami, ko delajo ali potujejo na delo (Deverell et al. 2019; Sachs-Ericsson et al. 2002; Whitmarsh 2005; Wong 2006). Vse omenjene posledice prisotnosti psov na delovnem mestu posameznikom omogočajo, da pri delu zadovoljujejo tudi potrebo po **samozavesti**. Občutki učinkovitosti, neodvisnosti in varnosti namreč pripomorejo k doživljanju poklicne kompetentnosti in samozavesti pri delu.

Poglejmo še socialni vidik prisotnosti psa na delovnem mestu. Študije kažejo, da ima pes pomembno vlogo tudi pri doživljanju bližine, družabnosti in sproščenosti. Pes na delovnem mestu je v veliko pomoč pri spopadanju s stresom, saj so zaposleni ob prisotnosti psa bolj **sproščeni**. To so pokazale tudi številne mere telesnih odzivov ob doživljanju stresa (Foreman et al. 2017; Hall et al. 2017). Pes ob stresnih dogodkih zaposlenemu nudi **socialno oporo** in tako nadomesti oporo dobrega prijatelja, družinskega člana ali drugega zaupnika. Nekateri raziskave nakazujejo, da je socialna opora psa učinkovitejša od opore družinskega člana, morda zato, ker psi lastnike brezpogojno sprejemajo in jih ne obsojajo (Foreman et al. 2017; Kwong in Bartholomew 2011). Pes na delovnem mestu prav tako omogoča zadovoljevanje potrebe po **druženju**. Zaposlenemu lahko dela družbo, ko mora določene delovne naloge opraviti sam,

obenem predstavlja edini element druženja pri delu na daljavo (Scholtz 2022). Poleg tega pes na delovnem mestu pripomore tudi k večji **socialni integraciji**. Posamezniki, ki na delovno mesto pripeljejo psa, imajo pogostejše pozitivne socialne interakcije s sodelavci, saj pes lahko pripomore k pogostejšim pogovorom med sodelavci ter med zaposlenimi in strankami (Foreman et al. 2017; Wagner in Pina e Cunha 2021). Lastniki psov poročajo o večjem številu prijateljstev na delovnem mestu kot nelastniki (Hall in Mills 2019). O večji socialni integraciji poročajo tudi lastniki psov pomočnikov; ko jih spremlja pes, se pri njih pogosteje ustavijo sodelavci in z njimi začnejo pogovor (Deverell et al. 2019; Hall et al. 2017; Lane et al. 1998; Wiggett-Barnard in Steel 2008).

Vloga psa pri zadovoljevanju psiholoških potreb na delovnem mestu je torej pomembna, a zaenkrat še ni dovolj raziskana. Zato smo se odločili, da izvedemo raziskavo v slovenskem okolju in preučimo, kako in v kolikšni meri pes zadovoljuje potrebe zaposlenih, povezane z delom. Pri tem sta nas vodili dve raziskovalni vprašanji:

- 1) Katere psihološke potrebe človeka zadovoljuje pes na delovnem mestu in v kolikšni meri jih zadovoljuje?
- 2) Ali se zadovoljevanje potreb razlikuje pri pasivni (pes spremljevalec) in aktivni (pes pomočnik) vlogi psa na delovnem mestu?

KAKO SMO RAZISKAVO IZVEDLI

V raziskavo smo vključili ljudi, ki jih pes pri delu spremlja v aktivni ali pasivni vlogi. V končnem vzorcu je sodelovalo 15 lastnikov psa pomočnika in 41 lastnikov, ki psa pripeljejo s seboj na delo (skupaj 56 lastnikov psov). Starostni razpon udeležencev je bil od 20 do 69 let, sodelovalo pa je 13 moških in 43 žensk.

Za potrebe raziskave smo oblikovali vprašalnik iz treh vsebinskih sklopov. V prvem sklopu smo od udeležencev pridobili demografske podatke. V drugem sklopu smo s pomočjo trditev preverili, v kolikšni meri pes zadovoljuje različne psihološke potrebe udeležencev. Trditve smo oblikovali sami na podlagi literature o vlogi psa pri zadovoljevanju človeških potreb (Whitmarsh 2005; Wiggett-Barnard in Steel 2008; Wong 2006). Zadovoljenost posamezne potrebe so udeleženci ocenjevali na 7-stopenjski ocenjevalni lestvici. V tretjem sklopu smo uporabili samoocenjevalno Lestvico zadovoljenosti temeljnih psiholoških potreb (BPNS; Gagné 2003), ki ima 21 postavk o zadovoljenosti treh temeljnih psiholoških potreb: avtonomnost, kompetentnost in povezanost. Za konec smo vsem udeležencem zastavili še dve vprašanji odprtega tipa: Kaj vam pomeni družba psa na delovnem mestu? O čem razmišljate, ko pomislite na svojega psa in svoje delovno mesto?

Vprašalnik smo postavili v spletno obliko in ga za privabljanje udeležencev, ki na delovno mesto pripeljejo psa v pasivni vlogi, delili na Facebooku, LinkedInu in v različnih interesnih spletnih skupinah (npr. pasjeljubci, HRM in the new world). Zbiranje udeležencev, ki uporabljajo psa pomočnika, je potekalo preko organizacij, ki se ukvarjajo s šolanjem psov ali so v stiku z uporabniki psov. Predstavniki organizacij in drugi kontakti so naš vprašalnik posredovali uporabnikom psov. Izpolnjevanje je potekalo preko spleta ali pogovora po telefonu, če so tako želeli udeleženci ankete (zaradi določene oviranosti).

KAKŠNA JE VLOGA PSA NA DELOVNEM MESTU

V Tabeli 1 so prikazane aritmetične sredine in standardne deviacije glede zadovoljenosti osnovnih psiholoških potreb, in sicer posebej za

lastnike psov spremljevalcev in lastnike psov pomočnikov. V nadaljevanju bomo opisali rezultate analize ter jih dopolnili z osebnimi razmišljanji udeležencev, ki so jih zapisali pri dveh odprtih vprašanjih ob koncu spletnega vprašalnika.

Tabela 1: Zadovoljenost psiholoških potreb pri lastnikih psov spremljevalcev in pomočnikov

	Pes spremljevalec		Pes pomočnik	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Druženje	4,78	2,12	6,07	0,85
Gibanje	5,80	1,67	5,60	1,25
Opora	5,17	1,86	5,67	1,19
Pomoč	5,22	1,93	6,13	1,09
Samostojnost	3,90	1,99	5,53	1,75
Samozavest	4,39	2,22	5,87	1,02
Socialna integracija	5,63	1,68	6,40	0,88
Sproščenost	5,29	2,00	5,87	1,02
Učinkovitost	4,93	1,66	5,27	1,44
Varnost	4,05	2,35	5,93	1,00
Zdravje	5,78	1,54	5,53	1,20

Lastniki psov spremljevalcev poročajo, da imajo najbolj zadovoljeno potrebo po **gibanju** (Tabela 1). Udeleženci so se v največji meri strinjali s trditvijo, da jim pes na delovnem mestu omogoča, da si pogosteje

vzamejo čas za sprehod. Udeleženka je še zapisala: »*Ne mudi se mi domov, da ga sprehodim, saj ga vmes na hitro peljem ven. Nimam slabe vesti, da je sam, ko sem odsotna. Pomirjujoče vpliva name.*« Tudi udeleženci tujih raziskav so pogostejšo fizično aktivnost zaznali kot prednost prisotnosti psov pri delu (Hall et al. 2017). Zaposleni se verjetno v vedno večji meri zavedajo, da pretežno sedeči delovniki predstavljajo veliko obremenitev za telo in grožnjo zdravemu načinu življenja. Skladno s tem zaznavajo tudi pomembno vlogo psa pri zadovoljevanju potrebe po gibanju in pogostejših odmorih med delom. Sklepamo lahko, da bo ta vloga psa pri delu v prihodnosti postajala le še pomembnejša. Na drugem mestu je zadovoljenost potrebe po **zdravju** oz. dobrem počutju. Devet udeležencev je tudi pri odprtem vprašanju izpostavilo, da prisotnost psa na delovnem mestu vpliva na njihovo dobro počutje. Ob delu so bolj sproščeni, psa omenjajo celo v povezavi z antistresno terapijo in tolažbo v težkih trenutkih: »*Vedno ko pride do težkega trenutka, je tam zraven mene.*« Udeleženci so v zelo veliki meri poročali, da se v prisotnosti psa na delovnem mestu v splošnem počutijo bolje, kar se nanaša na samooceno zdravja in splošnega počutja. Ta ugotovitev je skladna s številnimi ugotovitvami v strokovni literaturi, da pes v splošnem pripomore k boljšemu zdravju in počutju svojega lastnika (McIver et al. 2020). Na tretjem mestu je zadovoljenost potrebe po **socialni integraciji**. Udeleženci so poročali, da v prisotnosti psa sodelavci pogosto začnejo pogovor z njimi. Ta ugotovitev je bila že večkrat omenjena v literaturi s tega področja, kajti psi lahko izboljšajo vzdušje na delovnem mestu in povečajo število interakcij med sodelavci (Foreman et al. 2017; Hall et al. 2017). Naša udeleženka pa na primer izkoristi prisotnost psa tudi v bolj zahtevnih delovnih situacijah:

Pes predstavlja vir brezpogojne ljubezni in kot tak pozitivno vpliva tako name kot večino ljudi, s katerimi je v stiku, na odrasle in mladostnike. Je dodatna pozitivna izkušnja za mladostnike kot orodje za boljše odnose z njimi. Ga pa vzamem v službo le takrat, kadar ocenim, da vedenje mladostnikov ne bo predstavljalo

grožnje zanj in kadar meni skrb zanj ne bi predstavljala ovire pri opravljanju svojih nalog – posamezni izleti, športni dnevi ali kakšna srečanja za starše obravnavanih mladostnikov.

Dovod psa na delovno mesto pa lahko pomaga tudi pri oblikovanju bolj sproščene delovne klime: »*Cela firma zaživi, ko pripeljem svojo prijazno psičko v službo.*« Kot poroča lastnik psa, lahko medosebni odnosi postanejo bolj prijetni, sproščeni: »*Bolj sproščeno delovno okolje, poskrbljeno za gibanje s sprehodi, več komunikacije s sodelavci, večja opaznost oz. morda več pozornosti od sodelavcev.*«

Pes pa lahko na delovnem mestu predstavlja tudi:

– breme:

Dejansko sem nedavno razmišljala, kako bi se odzvala okolica, če bi na delovno mesto pripeljala psa. Mislim, da bi bil to distraktor, ki bi onemogočil normalno delo, saj bi se vsi ukvarjali le s psom. Tudi oba s psom bi bila najbrž raztresena, posebej jaz, ker bi me skrbelo, kako se pes počuti. Ni namreč treniran na veliko socialnih interakcij, skoraj zagotovo bi bil prestrašen in negotov. Morala bi ga miriti, kar pomeni, da bi bila midva v večjem stresu, ostale pa bi njegova prisotnost najbrž dekoncentrirala.

– odgovornost, obveznost: »*Obveznost, ker je treba tudi na delovnem mestu poskrbeti za psa. Po drugi strani pa ni skrbi, da bo s psom kaj narobe, ko je sam doma*« ali

– mejo med službenim in zasebnim življenjem: »*Pomeni mi opomnik, da obstaja tudi življenje izven dela in da pravzaprav delam za to, da lepo živimo (ožje v gospodinjstvu in širše kot družba).*«

Razmišljanje o dovodu psa na delovno mesto je povezano tudi z organizacijsko kulturo. To prednost lahko izpostavijo delodajalci, ko ustvarjajo bolj odprto in fleksibilno blagovno znamko delodajalca. Zaposleni to cenijo, kot je denimo zapisala ena od udeleženk ankete: »V prvi vrsti mi to, da lahko vzamem psa na delovno mesto, sporoča, da delodajalec prisluhne potrebam zaposlenih. Drugače pa omogoča fleksibilnost za dneve, ko vem, da se bom v pisarni zadržala dlje časa in mi je v uteho, da kuža ni sam doma.«

Da je vključitev psov na delovno mesto eden od načinov, po katerem delodajalci opozorijo na svojo sproščenost in fleksibilnost, je opozorila tudi strokovna literatura (Wagner in Pina e Cunha 2021).

Tabela 1 prikazuje tudi zadovoljenost psiholoških potreb pri posameznikih, ki uporabljajo psa pomočnika. Pri tej skupini pes v največji meri zadovoljuje potrebo po **socialni integraciji**, saj so se udeleženci močno strinjali, da zaradi psa sodelavci pogosteje začnejo pogovor z njimi. Ugotovitev je skladna z rezultati prehodnih raziskav, da pes pomočnik spodbuja in olajša interakcijo z drugimi ljudmi (Whitmarsh 2005; Wiggett-Barnard in Steel 2008). Na drugem mestu je zadovoljenost potrebe po **pomoči**. Udeleženci so odgovarjali, da jim pes nudi praktično pomoč pri opravljanju vsakodnevnih aktivnosti, zaradi česar jih opravljajo bolj učinkovito. Udeleženec zapiše: »Mi je v pomoč pri odpiranju ali zapiranju vrat, pobiranju različnih stvari ...« In oseba z gibalno oviranostjo poroča:

Zjutraj mi prinese nogavice, prinese hlače. To bi bilo za v film, kako midve živiva. Zvečer me pomaga sleči, zjutraj mi pokaže, kaj potrebujem za odhod, mi prinese rokavice. Greva po opravkih, rada pa ima priboljške. Malo greva na travo, tekat, včasih greva iskat burek. Poleti me pelje na sladoled, ve, kako sladoled diši, točno ve, kje je vanilija. Greva na sprehod na Špico, v Trnovo, Tivoli, po stari Ljubljani, na vožnjo z barko, s turističnim avtobusom, v hribe ...

Pomoč psa pri posameznikih, ki so slepi, slabovidni ali gibalno ovirani, je torej pomembna tako v vsakodnevnem življenju kot pri delu. Visoko zadovoljni udeleženci so poročali tudi o potrebi po **druženju**. Tudi odgovori na odprto vprašanje kažejo predvsem na zadovoljitev potrebe po druženju ter premagovanju osamljenosti. Kar 10 udeležencev od 15 sodelujočih, ki so odgovorili na odprto vprašanje, je omenilo, da jim pes pomočnik pomeni družbo: »Pomeni mi družbo, saj je vedno ob meni.« In: »Ko pa pomislim na svojo štirinožno prijateljico, je kot bi pomislil na družinskega člana.« Eden izmed njih je tako opisal odnos človek – pes: »Predvsem je prijetna družba, ki me vedno spravi v dobro voljo.« Zadovoljevanje potrebe po druženju je tudi ena izmed glavnih koristi psa pomočnika, ki jo avtorji omenjajo v literaturi (Deverell et al. 2019; Kwong in Bartholomew 2011; Whitmarsh 2005; Wiggett-Barnard in Steel 2008), udeleženec naše raziskave pa odnos do svojega psa opiše še: »Dela mi družbo, razveseli me. Ob psu sem bolj sproščen.«

ALI PSI SPREMLJEVALCI ZADOVOLJUJEJO DRUGE POTREBE KOT PSI POMOČNIKI

Preverili smo tudi, ali se vloga psa pri zadovoljevanju potreb razlikuje pri lastnikih psov spremljevalcev (pes v pasivni vlogi) in pri lastnikih psov pomočnikov (pes v aktivni vlogi). Statistično značilne razlike med skupinama so se pokazale pri zadovoljenosti potreb po **pomoči** ($t = -2,17, p = 0,036$), **samosojnosti** ($t = -2,90, p = 0,007$), **samozavesti** ($t = -3,32, p = 0,002$), **varnosti** ($t = -4,12, p < 0,001$), **socialni integraciji** ($t = -2,16, p = 0,036$) in **druženju** ($t = -3,17, p = 0,003$). Lastniki psov pomočnikov so se bolj strinjali s trditvami, da jim pes nudi pomoč pri vsakodnevnih opravkih, da so ob prisotnosti psa pri delu bolj samostojni, da so bolj samozavestni in da jim pes pri delu omogoča občutke varnosti. Kot primer navajamo mnenje udeleženca:

To je težko opisati z besedami, ker gre za druge vrste zaznav, občutij in občutkov, ki so lahko bolj razviti zaradi narave nevrološke oškodovanosti. Meni psička pomočnica prinaša predvsem umirjenost, neke vrste varnost s konstantno prisotnostjo, stabilnost, veselje in brezpogojno ljubezen.

To nakazuje, da psi v aktivni in pasivni vlogi deloma zadovoljujejo različne psihološke potrebe. Pes v aktivni vlogi pogosteje nudi pomoč, omogoča varnost in samostojnost, na ta način pa omogoča zadovoljevanje potreb, ki so pri lastnikih psa pomočnika verjetno bolj izražene. Analiza odgovorov je pokazala, da so bile nekatere trditve (npr. o varnosti in samostojnosti) bolj prilagojene aktivni kot pasivni vlogi psa. Zanimivo je, da so se razlike med skupinama pokazale tudi v nekaterih potrebah, vezanih na stike z drugimi. Skupina, ki uporablja psa pomočnika, je poročala o pomembnejši vlogi psa pri socialni integraciji, druženju in premagovanju osamljenosti. V odprtem odgovoru je le eden izmed njih omenil vlogo psa na delovnem mestu (*»S psom vodičem se na delovnem mestu počutim bolj neodvisen, suveren in tudi bolj sprejet.«*), drugi so ob pisanju imeli v mislih vlogo psa v življenju na splošno. To nakazuje, da ta skupina močno ceni koristi psa pri socialnem vključevanju, celo bolj kot druga skupina udeležencev. Pri drugih psiholoških potrebah razlike med skupinama niso pomembne.

Preverili smo še, kako se zadovoljenost potreb s pomočjo psa povezuje z zadovoljenostjo treh temeljnih psiholoških potreb: avtonomnosti, kompetentnosti in povezanosti. V splošnem so se pokazale negativne, vendar nizke korelacije med zadovoljenostjo temeljnih psiholoških potreb in našimi trditvami. Kompetentnost se je statistično značilno in negativno povezovala z zadovoljevanjem potrebe po samozavesti ($r = -0,29$; $p = 0,033$), ostale korelacije pa niso bile statistično značilne. Posameznikom, ki slabše obvladujejo svoje okolje, imajo manj dosežkov in so manj uspešni, pes daje boljši občutek samozavesti. Tudi ostali rezultati nakazujejo, da posamezniki, pri katerih so psihološke potrebe manj

zadovoljene, nekoliko višje ocenjujejo vlogo psa pri zadovoljevanju potreb. Vloga psa je morda še posebej pomembna pri tistih posameznikih, ki so manj zadovoljni z uspešnostjo na različnih življenjskih področjih in čutijo, da so v splošnem manj kompetentni, avtonomni in povezani z drugimi.

Nekateri udeleženci so opozorili tudi na vrednote (vrednostne kategorije, h katerim si prizadevamo in ki nam predstavljajo neke vrste cilje oziroma ideale) (Musek 1993), ki si jih priključijo ob omembi psa na delovnem mestu. Najpogosteje omenjajo zadovoljstvo, mir, umirjenost, toplino, radost in veselje.

OMEJITVE IN NADALJNJE RAZISKOVANJE

Naša raziskava ima določene omejitve, ki jih moramo upoštevati pri razlagi rezultatov. Najprej naj omenimo neuravnoteženo število lastnikov psov spremljevalcev in lastnikov psov pomočnikov v našem vzorcu. Poleg tega smo udeležence zbirali priložnostno, preko deljenja vprašalnika na socialnih omrežjih. Verjetno je, da so se vabilu odzvali predvsem posamezniki, ki imajo s prisotnostjo psa na delovnem mestu pozitivne izkušnje. Zaradi tega morda nismo zbrali velikega števila mnenj, ki bi osvetlila negativne vidike preučevanega pojava. Iskanje udeležencev, ki uporabljajo psa pomočnika, je sicer potekalo bolj ciljno, vendar so se vabilu v večji meri odzvali tisti, ki uporabljajo splet in jim izpolnjevanje vprašalnika ni predstavljalo prevelike ovire.

Našo raziskavo bi lahko v prihodnje razširili tako, da bi poleg zaznanih prednosti in koristi pri zadovoljevanju psiholoških potreb preučili tudi znave slabosti, s katerimi se povezuje prisotnost psov na delovnem mestu.

To so sicer že storili v tujini (npr. Foreman et al.: 2017; Wagner in Pina e Cunha: 2021) in tudi naši udeleženci so omenili posamezne slabosti, vendar bi lahko zaznana tveganja in slabosti bolj sistematično preučili še v slovenskem okolju. Poleg tega bi lahko dodatno raziskali, v katerih panogah se ta praksa najpogosteje pojavlja. Zanimivo bi bilo analizirati, kakšne so značilnosti slovenskih delovnih organizacij in njihovih vodij, ki spodbujajo prisotnost psa na delovnem mestu, in v čem se njihova organizacijska kultura oz. stil vodenja razlikuje od drugih organizacij oz. vodij.

SKLEPNE MISLI

»S psom ima življenje večji smisel,« je zapisal eden izmed sodelujočih v naši raziskavi. Danes ima pes različne vloge v družbi in njegovo bivanje z nami je bolj smiselno kot v preteklosti. Nekateri ga doživljajo kot spremljevalca skozi življenje, drugi z njim lažje in bolje živijo. Pes tako nevede zadovoljuje številne človekove potrebe. Ob njem se človek lahko počuti bolj varno, mirno, zadovoljno in samozavestno. Pes je lahko tudi najboljša družba, ki nas motivira za gibanje, druženje in ki v nas prebudi pozitivna čustva.

Pes ima pomembno vlogo tudi kot pomočnik. Na cesti takšne pse najpogosteje vidimo, ko spremljajo osebe z gibalno oviranostjo ali slabovidnostjo, v različnih ustanovah so pogosto del terapevtskega procesa. V naši raziskavi smo analizirali, kakšna je vloga psa v delovnem okolju, ko pride pes na delovno mesto kot spremljevalec ali kot pomočnik. Večina sodelujočih se strinja, da pes zadovoljuje številne psihološke potrebe in da v delovno okolje prinaša več sproščenosti, spontanosti in socialnih interakcij. Seveda se pogled na vloge psa med zaposlenimi in zaposlenimi, ki uporabljajo psa pomočnika, razlikuje. Prvi poudarjajo nekatere njegove pasivne vloge (npr. nudenje družbe, sprostitve, spopadanje s stresom) ter vpliv na bolj prijetno delovno vzdušje, drugi ga

izpostavljajo kot aktivnega udeleženca v vsakdanjem življenju, ki pogosto pomaga tudi pri premagovanju osamljenosti in večji samostojnosti.

S tem poglavjem oz. s pričujočimi ugotovitvami pa zgodba o vlogi psa še ni zaključena. Tako praktiki kot raziskovalci vsak dan spoznavamo nova področja in nove možnosti, kako še bolj integrirati psa v naša življenja. Ob boljšem poznavanju pasjega vedenja in odzivanja se kažejo tudi priložnosti, kje vse lahko »uporabimo« njegov mehek in topel kožuh, vedno dobro razpoloženje, pregovorno vdanost in zvestobo, hitro učljivost, nenehno odzivnost ter pripravljenost za akcijo.

VIRI IN LITERATURA

- BOŠTJANČIČ, Eva/SMOLKOVIČ, Iris (2012): Vloga psa na delovnem mestu – rezultati prve slovenske eksploratorne raziskave. V: *HRM*, let. 10, št. 50, str. 15–30.
- DEVERELL, Lil/BRADLEY, Jane/FOOTE, Paula/BOWDEN, Melinda/MEYER, Denny (2019): Measuring the benefits of guide dog mobility with the Orientation and Mobility Outcomes (OMO) tool. V: *Anthrozoös*, let. 32 (7. november), št. 6, str. 741–755.
- FOREMAN, Anne M./GLENN, Margaret K./MEADE, Jean B./WIRTH, Oliver (2017): Dogs in the workplace: A review of the benefits and potential challenges. V: *International Journal of Environmental Research and Public Health*, let. 14 (8. maj), št. 5, str. 498.
- GAGNÉ, Marylene (2003): Autonomy support and need satisfaction in the motivation and well-being of gymnasts. V: *Journal of Applied Sport Psychology*, let. 15, št. 4, str. 372–390.
- HALL, Sophie/MACMICHAEL, Jessica/TURNER, Amy/MILLS, Daniel (2017): A survey of the impact of owning a service dog on quality of life for individuals with physical and hearing disability: A pilot study. V: *Health and Quality of Life Outcomes*, let. 15 (29. marec), št. 1, str. 1–9.

- HALL, Sophie/MILLS, Daniel (2019): Taking dogs into the office: A novel strategy for promoting work engagement, commitment and quality of life. V: *Frontiers in Veterinary Science*, let. 7 (7. maj), št. 6, str. 138.
- HALL, Sophie/WRIGHT, Hannah/MCCUNE, Sandra/ZULCH, Helen/MILLS, Daniel (2017): Perception of dogs in the workplace: The pros and the cons. V: *Anthrozoös*, let. 30 (16. maj), št. 2, str. 291–305.
- KING, Tammie/MARSTON, Linda/BENNET, Pauleen (2012): Breeding dogs for beauty and behaviour: Why scientists need to do more to develop valid and reliable behaviour assessments for dogs kept as companions. V: *Applied Animal Behaviour Science*, let. 37 (februar), št. 1–2, str. 1–12.
- KWONG, Marilyn J./BARTHOLOMEW, Kim (2011): »Not just a dog«: An attachment perspective on relationships with assistance dogs. V: *Attachment & Human Development*, let. 13 (15. avgust), št. 5, str. 421–436.
- LANE, Dick R./MCNICHOLAS, June/COLLIS, Glynn M. (1998): Dogs for the disabled: Benefits to recipients and welfare of the dog. V: *Applied Animal Behaviour Science*, let. 59 (avgust), št. 1–3, str. 49–60.
- MCIVER, Sara/HALL, Sophie/MILLS, Daniel S. (2020): The impact of owning a guide dog on owners' quality of life: A longitudinal study. V: *Anthrozoös*, let. 33 (7. januar), št. 1, str. 103–117.
- MUSEK, Janek (1993): *Osebnost in vrednote*. Ljubljana: Educy.
- PET SITTERS INTERNATIONAL. <https://www.petsit.com/take-your-dog-to-work-day-history> (citirano 9. 2. 2023).
- PEVEC KORŠIČ, Nel: *Zaznani vpliv prisotnosti psa v pisarni na doživljanje delovnega okolja*. Diplomsko delo. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, 2021.
- RICE, Jennifer: *Dogs in the workplace: The emotional, social and physical benefits to employees*. Magistrsko delo. Ohio: Xavier University, 2019.
- SACHS-ERICSSON, Natalie/HANSEN, Nancy K./FITZGERALD, Shirley (2002): Benefits of assistance dogs: A review. V: *Rehabilitation Psychology*, let. 47, št. 3, str. 251–277.
- SALMON, Amanda J./PACHANA, Nancy A. (2022): A systematic review of the effect of assistance dog ownership on practical support, health, and well-being: Implications for older adults. V: *Clinical Gerontologist*, str. 1–26.
- SCHOLTZ, Salome Elizabeth (2022): Remote-workers and their furry co-workers: A multimethod exploration of new avenues for work-related exhaustion and job satisfaction. V: *Social Sciences*, let. 1 (31. oktober), št. 11, str. 501.
- WAGNER, Elisa/PINA E CUNHA, Miguel (2021): Dogs at the workplace: A multiple case study. V: *Animal*, let. 1 (5. januar), št. 1, str. 89.
- WHITMARSH, Lorraine (2005): The benefits of guide dog ownership. V: *Visual Impairment Research*, let. 7 (13. julij), št. 1, str. 27–42.
- WIGGETT-BARNARD, Cindy/STEEL, Henry (2008): The experience of owning a guide dog. V: *Disability and Rehabilitation*, let. 30 (7. julij), št. 14, str. 1014–1026.
- WONG, Mei Lin: *Perceptions of guide dog users on their dogs' impact on their lives*. Doktorska disertacija. Oregon: Pacific University, 2006.